

Regional IYRP Support Group (RISG) South Asia

Afghanistan • Bangladesh • Bhutan • India
Nepal • Maldives • Pakistan • Sri Lanka

PROGRESS REPORT

NOVEMBER 2022 TO JANUARY 2023

1. Pastoral Youth Conclave and IYRP Round Table Discussion

A roundtable discussion on IYRP was held on January 21, 2023, during Pastoral Youth Conclave at the LLDC-Winter Festival (January 19-21, 2023) at Bhuj, Gujarat. 25 members representing CSOs, pastoralists, officials of government departments participated in the discussion.

Pastoral Youth Conclave was organised by Sahjeevan-CFP in association with Living Lightly Exhibition. Members have agreed to take up campaigns enlisted below: Access to Resources, Water, Youth, Role of Women and Mobility.

Preparation of map on pastoralists and pasture land in India and eventually extending it to South Asia, support mechanism to pastoralists under National Livestock Mission and collaboration with IGFR for regeneration of pastureland in association with CSOs have been discussed during the meeting.

Key points discussed during the meeting have been attached in Annexure I.

2. Pastoralists Meeting at New Delhi by the Ministry

Members of RISG-SA including pastoralists and CSO representatives participated in the “Pastoralists Meeting” organised by Ministry of Fisheries, Animal Husbandry and Dairying on January 27, 2023 at New Delhi. During this meeting we circulated few points to be taken up at policy level:

1. Formal recognition of pastoralist communities’ identity and their enormous economic contribution: documentation of pastoralists numbers (census) and their livestock and economic contribution across the country by 2026, and creation of the pastoral cell with an inter-ministry collaboration relevant for the livestock sector.
2. Drafting a National Pastoralists and Rangeland Policy by 2026 with a participatory approach: Ensure continued access to traditional and critical grazing areas in forests areas, grasslands and village commons, and smooth inter-state movement of pastoralists.
3. Access to veterinary care system to pastoralists with special attention to design and connectivity issues in the remote and in-accessible regions.
4. Enacting participation and allocating funds for the activities under UN recognized International Year of Rangelands and Pastoralists (IYRP) 2026.

5. Easing the access of funds to the Civil Society Organization (CSO) or other organizations working on pastoralists issues and concerns.

Since, a Pastoralists Cell has been formed in the Ministry of Fisheries and Animal Husbandry and Dairying. Topics proposed to be taken up at the meeting have been attached in Annexure II.

3. IYRP Awareness Material in Different Languages

Two-pager awareness and information material was prepared highlighting the significance of IYRP 2026 in English, Kannada, Hindi, Marathi and circulated to pastoralists and to officials of government departments across central and state levels. These materials in different languages are attached in Annexure III.

ANNEXURE I - IYRP Roundtable Meeting Pointers

Research and Communications – documentation, advocacy

1. Objective: Ensuring 'people' is not lost from the whole agenda – that 'rangelands' do not overtake 'pastoralism' and 'pastoralists' - given MoEFCC is the nodal agency for IYRP2026 in India.
2. Large-scale research and documentation have to be taken up
  - a. Traditional Knowledge
3. Thematic Campaigns (12 - listed out earlier) to be taken up
  - a. Access to resources
  - b. Water, soil
  - c. Youth
  - d. Role of women
  - e. Mobility
  - f. Climate change
4. Some report stating the significance and value of rangelands in the Indian context
  - Best if done in the next two months
5. Success stories
  - a. Tosha Maidan – to be shared by Dr. Rasul
6. Counter-argument documents for removing wastelands from the LULC dictionary – its harms on important land use types such as grazing
7. Push for a Comprehensive Pastoral Policy
  - a. Policy briefs to be developed
    - i. De-criminalise grazing (Meenal)
  - b. Create a draft of a Comprehensive Pastoral Policy based on compilation of existing and new policy briefs prepared
8. Create an updated map of Pastoralists of India
9. Create a map of rangelands grazing and resting spaces and routes
  - a. Contact Kolkata head centre that prepares maps

Operational

1. Organise Monthly Meetings
2. Form a Secretariat
3. Figure out funding for future Roundtables

To Do

1. Engage FAO to actively lead IYRP processes in India – liaison with govt. bodies
2. Pastoral Cell has been formed in Committee-mode – what is to be done? How can CSOs be included as representatives to build a better perspective of pastoralism?
  - a. Achyut Shukla
  - b. Dr. O. P. Choudhary Jt. Secy., MFAHD
  - c. Sujit K Dutta – Nodal Officer
  - d. MoTA yet to appoint a representative person
3. Capacity Building must be done of
  - a. Pastoralist Collectives (Associations, Federation, Co-operative, etc.)
  - b. Forest Rights Committee – aligning them to work for pastoralists
4. Gatherings to be held
  - a. Youth Sangathan gathering proposed to be hosted by ICCA Consortium
5. Legal – non-conversion + conservation of grazing spaces
6. Reform National Livestock Mission

- a. Prepare draft of a revised National Livestock Mission - include understanding of pastoralism and pro-pastoralist components
- 7. Activate Convention on Biological Diversity for IYRP
  - a. Pushing for more involvement of pastoralists – should be a participatory process

Things to be done under the IYRP banner

1. Pilot projects to be initiated by IGFR
2. Evidence-based success projects
3. Siri Cow Festival (to be anchored by Bikash Chettri, Sikkim)
4. CCAP Fellowship by Kalpavriksh
5. Already done – PASTRES Publication Series in 2021-2022 – use as reference

ANNEXURE – II – Suggestions proposed for the New Delhi Pastoralists Meeting organised by the Ministry of Fisheries, Animal Husbandry and Dairying

1. Formal recognition of Pastoralist communities' identity and their enormous economic contribution: documentation of pastoralists numbers (census) and their livestock and economic contribution across the country by 2026, and creation of the pastoral cell with an inter-ministry collaboration relevant for the livestock sector
  - a. Completion of Pastoralist Census by 2026: This would be beneficial in giving an idea on the numbers of pastoralists and their animals along with the details on the herd types, grazing spaces and migratory routes, access to social benefits, entitlements and rights, etc.
  - b. Formation of a pastoral cell with Ministry to anchor projects and aid with re-designing of legal and implementation frameworks through pastoralists' participation.
  - c. Document and evaluate all the 'ecosystem services' of pastoralists and their herds.
  - d. Collaborate with state Biodiversity Boards for preparation of Bio-cultural Protocols for over 40 pastoralist communities across the country
2. Drafting a National Pastoralists and Rangeland policy by 2026 with a participatory approach: Ensure continued access to traditional and critical grazing areas in forests areas, grasslands and village commons, and smooth inter-state movement of pastoralists
  - a. All committees under the FRA (FRCs, SDLCs and DLCs) to ensure the rights of dependent pastoralists for access to grazing spaces in forest and forest fringe areas are recognized and protected under the Forest Rights Act 2006 by 2026. MoTA and MoEFCC should work together to ensure that the rights of pastoralist groups (Other Traditional Forest Dwellers) for permanent and seasonal access to forest grazing resources are secured and recognized.
  - b. Provide special smartcards for all pastoralists by 2026 to ease movement within and across state boundaries (this can also facilitate procurement of PDS supplies and ration while on the move).
  - c. A special focus on pastoralist's participation and knowledge contribution for the rangeland regeneration and restoration: All existing and upcoming state and central-level schemes targeting regeneration of grasslands/forests need to be carried out with the prior informed consent and participation of dependent pastoralist groups/their representatives. Miscalculated prioritization of forests and tree cover over pastoralist rights to grasslands and grazing resources must be avoided.

- d. Ministry of Animal Husbandry; the Ministry of Environment, Forests and Climate Change and the Ministry of Tribal Affairs are to jointly consult pastoralist groups/their representatives for coming to a consensus on matters pertaining to use of grazing spaces.
  - e. Draft Grasslands Policy – envisaging the protection and conservation of grasslands - is to be prepared with pastoralists participation and is to be made public for stakeholder consultations.
  - f. Capacity building of Gram Panchayat Units to retrieve, revive and/or protect at least one contiguous common village grazing land with supporting resources (water, and fodder species) from encroachment – sufficient to meet the needs of at least 60% of the livestock herds across the lean season.
3. Access to veterinary care system to pastoralists with special attention to design in the remote and in-accessible regions
- a. Capacities building of Gram Panchayat Units to provide vaccination for livestock of resident and mobile pastoralists.
  - b. List and promote growth of bio-resources and provide training workshops necessary for ethno-veterinary practices beneficial of livestock health.
  - c. Provide two-wheelers to Pashu Sakhis to extend Veterinary services for Pastoral communities.
  - d. Re-design mobile veterinary units to serve mobile pastoralists and herds in inaccessible and non-motorable areas, with subsidized doctor fees and travel charges.
4. Enacting participation and allocating funds for the activities under UN recognized International Year of Rangelands and Pastoralists (IYRP) 2026
- a. Allocate a budget for the International Year of Rangelands and Pastoralists 2026.
  - b. Collaborate with the South Asia Regional IYRP Support Group to (a) list out the utility of the budget and (b) formulate a campaign team to anchor knowledge generation and awareness activities in India, and eventually also pilot campaign initiatives for South Asia.
  - c. Supporting major livestock-oriented festivals and cultural ceremonies in the country by 2026.
  - d. Closely coordinate with and support the strengthening of National Youth Pastoralist Association.
5. Easing the access to the Civil Society Organization (CSO) Funds for organizations working on pastoralists issues and concerns
- a. At present, CSOs can submit project proposal through the State Govt. / Animal Husbandry Dept. / the state-level steering committee. Once approved then it is forwarded to Ministry of Fisheries & Animal Husbandry Dept. This is a highly time-consuming process and often results in delays in fund release. We request for a direct fund flow from Centre of the Pastoral cell to the organizations working in the pastoral sector.

ANNEXURE – III – Awareness Material in Different Languages

Significance of the International Year of Rangelands Pastoralists

&

2026

United Nation's General Assembly (UNGA) declared as International Year of Rangelands and Pastoralists

(IYRP) on 15th March, 2022. Government of India has supported this proposal of Mongolia to the UN along with other 60 countries and 300 organisations globally.

UNGA affirms with 2030 Agenda for Sustainable Development for eradicating poverty in all its forms and dimensions, including extreme poverty to achieving sustainable development in its three dimensions economic, social and environmental – in a balanced and integrated manner. It recognises that “pastoralism is a dynamic and transformative livelihood linked to the diverse ecosystems, cultures, identities, traditional knowledge and historical experience of coexisting with nature”. Sustainable rangelands and pastoralism are vital for contributing to economic growth and for resilient livelihoods and UNGA asked FAO to facilitate the implementation of the IYRP in 2026.

The rangelands cover over half of the world's earth surface (scientists currently estimate 54%) and is thus our largest ecosystem, but is most endangered and least protected. Around the world, rangelands support the livelihoods and food security of hundreds of millions of pastoralists, who provide livestock products not only for themselves but also for millions of others. Pastoralists use their livestock to convert often sparse and short-lived vegetation that cannot be consumed by humans into inexpensive, healthy food with high-quality protein for both domestic and export markets. They thus contribute to global nutrition and food security.

In India, savannah grassland ecosystems cover various biomes (high-elevation *Sholas* in the Western Ghats, low-lying peninsulas, Himalayan plateaus, etc.) and occupy 17% of the geographical area of the country. Savannah grasslands in India supports 13 million pastoralists who belong to 46 different nomadic and settled pastoralist communities, contribute 3% to the national GDP and providing employment and livelihood for 70% of the rural population while conserving 75 livestock breeds out of 202 registered breeds by NBAGR (till 2021).

The most of the savannah grasslands in mountain region were converted into Eucalyptus and Pines plantations during 1960s. Village common lands under the control of revenue department used for grazing is targeted for afforestation or for infrastructure development. These lands are mistakenly classified under waste land and uncultivated barren type category and targeted for climate change mitigation projects in the form of tree plantations or renewable energy projects like solar and wind farms. Due to this the total area under grasslands has reduced from 18 million hectares (mha) in 2005 to 12.3 mha in 2015 according to one report of Government (Pandey, 2019). The access to Banni grasslands in Kutch or traditional grazing area in forests are legally restricted for local livestock dependent communities and their contribution to the environment or conservation of biodiversity through ecosystem services are being compromised to a larger extent.

As stewards of the rangelands, pastoralists play a vital role in maintaining and increasing biodiversity and providing ecosystem services, such as in carbon sequestration and protection of watersheds. Whereas industrial, confined, intensive livestock production has a big carbon and water footprint, the footprint of pastoral systems has been scientifically proven to be next to nil. Rangelands sustained by pastoralism form the largest carbon sink on the planet. Keeping rangelands managed under sustainable grazing practices is essential for climate change mitigation. Pastoralism is a production system that requires little fossil-fuel energy. It relies primarily on self-generating natural pastures. It also helps to prevent wildfires, since grazing consumes much of the ground level vegetation that could provide the fuel to burn. Thus, pastoralism can be a nature-friendly livestock production system that optimises the

dynamic balance between production and sustainability under highly variable and changing conditions. The IYRP aims to raise awareness and fill knowledge gaps globally about the considerable benefits provided by healthy rangelands and sustainable pastoralism. It will also advocate for strengthening the capacity of the pastoral livestock sector and for increasing responsible investment in this sector.

We encourage all departments, civil society organisations and stakeholders to make awareness on the theme “protection and regeneration of grazing lands together with sustainable pastoralism” in their area or region and make convergence with existing schemes or programs for celebrating this declaration commencing now till the end of 2026 .

Contacts:

Dr Amaresh Chandra, President, Range Management Society of India,
ICAR-Indian Grassland and Fodder Research Institute, Jhansi – 284003 (UP)

E mail : amaresh62@yahoo.com

Mob–9450041285

Dr. Debalina Mitra

Assistant Commissioner,

Department of Animal Husbandry & Dairying,

Ministry of Fisheries, Animal Husbandry & Dairying,

Government of India. Krishi Bhawan, New Delhi-110001. Phone : 011-23311034

IYRP- Global Coordination & Regional Coordination for South Asia

Regional Co-ordinator P.Vivekanandan E-mail : vivekseva@gmail.com

Regional Chair Dr. D.K.Sadana E-mail : sadana.dk@gmail.com

For more Information visit : www.iyrp.info

The UNGA resolution on IYRP is available here: <https://undocs.org/en/A/76/L.36>

Reference:

1. ATREE 2022 - Savannah Grassland Conservation in Maharashtra: For People, Climate, & Biodiversity, Ashoka Trust for Research in Ecology and the Environment, Royal Enclave, Srirampura, Jakkur, Bengaluru, Karnataka 560064.
2. Pandey 2019 - India lost 31% of grasslands in a decade, Down to Earth, September 2019
3. LIFE Network, LPPS, LPP and RLN. 2016. Kullu call for the recognition of the importance of common pool resources (CPRs) and pastoralism for India's livestock sector. fes.org.in/studies/kullu-call.pdf

चारागाह और चरवाहों के अंतर्राष्ट्रीय वर्ष का महत्व

संयुक्त राष्ट्र की महासभा (यूएनजीए) ने 15 मार्च, 2022 को 2026 को चारागाह और चरवाहों के अंतर्राष्ट्रीय वर्ष (आईवाईआरपी) के रूप में घोषित किया।

UNGA एजेंडा के साथ सतत विकास के लिए अपने सभी रूपों और आयामों में गरीबी उन्मूलन के लिए पुष्टि करता है, जिसमें 2030 तक आर्थिक, सामाजिक और पर्यावरणीय - एक संतुलित और एकीकृत तरीके से तीन आयामों में सतत विकास प्राप्त करने के लिए अत्यधिक गरीबी शामिल है। यह स्वीकार करता है कि "पशुपालन एक गतिशील और परिवर्तनकारी आजीविका है जो विविध पारिस्थितिक तंत्रों, संस्कृतियों, पहचानों, पारंपरिक ज्ञान और प्रकृति के साथ सह-अस्तित्व के ऐतिहासिक अनुभव से जुड़ी है"। आर्थिक विकास में योगदान देने और लचीली आजीविका के लिए टिकाऊ भूमि और पशुचारण महत्वपूर्ण हैं और UNGA ने FAO को 2026 में IYRP के कार्यान्वयन को सुविधाजनक बनाने के लिए कहा।

चारागाह दुनिया की पृथ्वी की सतह के आधे से अधिक हिस्से को कवर करते हैं (वैज्ञानिक वर्तमान में 54% का अनुमान लगाते हैं) और इस प्रकार यह हमारा सबसे बड़ा पारिस्थितिकी तंत्र है, लेकिन यह सबसे अधिक खतरे में है और सबसे कम संरक्षित है। दुनिया भर में, चारागाह करोड़ों चरवाहों की आजीविका और खाद्य सुरक्षा का समर्थन करती है, जो न केवल अपने लिए बल्कि लाखों अन्य लोगों के लिए भी पशुधन उत्पाद प्रदान करते हैं। चरवाहे अपने पशुओं का उपयोग अक्सर विरल और अल्पकालिक वनस्पतियों को परिवर्तित करने के लिए करते हैं जो घरेलू और निर्यात दोनों बाजारों के लिए उच्च गुणवत्ता वाले प्रोटीन के साथ सस्ते, स्वस्थ भोजन में मनुष्यों द्वारा उपभोग किया जा सकता है। इस प्रकार वे वैश्विक पोषण और खाद्य सुरक्षा में योगदान करते हैं।

भारत में, सवाना घास के मैदान पारिस्थितिक तंत्र विभिन्न बायोम (पश्चिमी घाटों में उच्च-ऊंचाई वाले शोला, निचले प्रायद्वीप, हिमालयी पठार आदि) को कवर करते हैं और देश के भौगोलिक क्षेत्र के 17% हिस्से पर कब्जा करते हैं। भारत में सवाना घास के मैदान 13 मिलियन चरवाहों का समर्थन करते हैं जो 46 विभिन्न खानाबदोश और बसे हुए देहाती समुदायों से संबंधित हैं, राष्ट्रीय सकल घरेलू उत्पाद में 3% का योगदान करते हैं और 70% ग्रामीण आबादी के लिए रोजगार और आजीविका प्रदान करते हैं जबकि NBAGR द्वारा 2021 में 202 पंजीकृत नस्लों में से 75 पशुधन नस्लों का संरक्षण करते हैं।

1960 के दशक के दौरान पर्वतीय क्षेत्र के अधिकांश सवाना घास के मैदानों को नीलगिरी और पाइंस वृक्षारोपण में परिवर्तित कर दिया गया था। राजस्व विभाग के नियंत्रणाधीन ग्राम की सामान्य भूमि का उपयोग चराई के लिए किया जाता है, जिसे वनीकरण या बुनियादी ढांचे के विकास के लिए लक्षित किया जाता है। इन भूमियों को गलती से बंजर भूमि और बंजर प्रकार की श्रेणी के तहत वर्गीकृत किया गया है और वृक्षारोपण या अक्षय ऊर्जा परियोजनाओं जैसे सौर और पवन खेतों के रूप में जलवायु परिवर्तन शमन परियोजनाओं के लिए लक्षित है। इसके कारण सरकार की एक रिपोर्ट (पांडे, 2019) के अनुसार घास के मैदानों का कुल क्षेत्रफल 2005 में 18 मिलियन हेक्टेयर (mha) से घटकर 2015 में 12.3 mha हो गया है। कच्छ में बन्नी घास के मैदानों या जंगलों में पारंपरिक चराई क्षेत्र तक पहुंच स्थानीय पशुधन पर निर्भर समुदायों के लिए कानूनी रूप से प्रतिबंधित है और पारिस्थितिकी तंत्र सेवाओं के माध्यम से पर्यावरण या जैव विविधता के संरक्षण में उनके योगदान को बड़े पैमाने पर समझौता किया जा रहा है।

चारागाह के प्रबंधक के रूप में, पशुपालक जैव विविधता को बनाए रखने और बढ़ाने और पारिस्थितिकी तंत्र सेवाएं प्रदान करने में महत्वपूर्ण भूमिका निभाते हैं, जैसे कि कार्बन पृथक्करण और वाटरशेड की सुरक्षा। जबकि औद्योगिक, सीमित, सघन पशुधन उत्पादन में एक बड़ा कार्बन और जल पदचिह्न है, पशुचारण प्रणालियों का पदचिह्न वैज्ञानिक रूप से शून्य के बगल में सिद्ध हुआ है। देहातीवाद द्वारा बनाए गए चारागाह ग्रह पर सबसे बड़ा कार्बन सिंक बनाती है। जलवायु परिवर्तन शमन के लिए स्थायी चराई प्रथाओं के तहत प्रबंधित चारागाह को बनाए रखना आवश्यक है। देहातीवाद एक उत्पादन प्रणाली है जिसके लिए बहुत कम जीवाश्म-ईंधन ऊर्जा की आवश्यकता होती है। यह मुख्य रूप से स्व-उत्पादक प्राकृतिक चारागाहों पर निर्भर करता है। यह जंगल की आग को रोकने में भी मदद करता है, क्योंकि चराई जमीनी स्तर की अधिकांश वनस्पतियों का उपभोग करती है जो जलने के लिए ईंधन प्रदान कर सकती हैं। इस प्रकार, पशुपालन एक प्रकृति-अनुकूल पशुधन उत्पादन प्रणाली हो सकती है जो अत्यधिक परिवर्तनीय और बदलती परिस्थितियों के तहत उत्पादन और स्थिरता के बीच गतिशील संतुलन का अनुकूलन करती है। आई0वाई0आर0पी का उद्देश्य स्वस्थ चारागाह और टिकाऊ पशुपालन द्वारा प्रदान किए गए महत्वपूर्ण लाभों के बारे में जागरूकता बढ़ाने और ज्ञान अंतराल को भरना है। यह देहाती पशुधन क्षेत्र की क्षमता को मजबूत करने और इस क्षेत्र में जिम्मेदार निवेश बढ़ाने की भी वकालत करेगा।

हम सभी विभागों, नागरिक समाज संगठनों और हितधारकों को प्रोत्साहित करते हैं कि वे अपने क्षेत्र या क्षेत्र में "चारागाहों की सुरक्षा और पुनर्जनन के साथ-साथ टिकाऊ पशुपालन" विषय पर जागरूकता पैदा करें और इस घोषणा को अब अंत तक मनाने के लिए मौजूदा योजनाओं या कार्यक्रमों के साथ अभिसरण करें। 2026 का।

संपर्क:

डॉ. अमरेश चंद्र, अध्यक्ष, रेंज मैनेजमेंट सोसाइटी ऑफ इंडिया,

आईसीएआर-इंडियन ग्रासलैंड एंड फोडर रिसर्च इंस्टीट्यूट, झांसी - 284003 (यूपी)

ई मेल: amaresh62@yahoo.com

मोब-9450041285

डॉ. देबलीना मित्रा

सहायक आयुक्त,

पशुपालन और डेयरी विभाग,

मत्स्य पालन, पशुपालन और डेयरी मंत्रालय,

भारत सरकार। कृषि भवन, नई दिल्ली-110001. फोन : 011-23311034

IYRP- वैश्विक समन्वय और दक्षिण एशिया के लिए क्षेत्रीय समन्वय

क्षेत्रीय समन्वयक पी.विवेकानंदन ई-मेल : vivekseva@gmail.com

क्षेत्रीय अध्यक्ष डॉ. डी.के.सदाना ई-मेल : sadana.dk@gmail.com

अधिक जानकारी के लिए देखें: www.iyrp.info

आईवाईआरपी पर यूएनजीए संकल्प यहां उपलब्ध है: <https://undocs.org/en/A/76/L.36>

संदर्भ: ATREE 2022 - महाराष्ट्र में सवाना ग्रासलैंड संरक्षण: लोगों, जलवायु और जैव विविधता के लिए, पारिस्थितिकी और पर्यावरण में अनुसंधान के लिए अशोका ट्रस्ट, रॉयल एन्क्लेव, श्रीरामपुरा, जक्कुर, बेंगलुरु, कर्नाटक 560064।

पांडे 2019 - भारत ने एक दशक में 31% घास के मैदान खो दिए, डाउन टू अर्थ, सितंबर 2019

लाइफ नेटवर्क, एलपीपीएस, एलपीपी और आरएलएन। 2016. कुल्लू ने भारत के पशुधन क्षेत्र के लिए सामान्य पूल संसाधनों (सीपीआर) और पशुपालन के महत्व को मान्यता देने का आह्वान किया

ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಹುಲ್ಲುಗಾವಲು ಮತ್ತು ಪಶುಪಾಲಕರ ವರ್ಷದ ಮಹತ್ವ

ಸಂಯುಕ್ತ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳ ಸಾಮಾನ್ಯ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಇಸ್ವಿ 2026ನ್ನು ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಹುಲ್ಲುಗಾವಲು ಮತ್ತು ಪಶುಮೇಯಿಸುವ ಸಮುದಾಯದ ವರ್ಷವೆಂದು ಮಾರ್ಚ್ 15, 2022 ರಂದು ಘೋಷಿಸಿದೆ. ಸಂಯುಕ್ತ ರಾಷ್ಟ್ರ ಸಂಸ್ಥೆಗೆ ಮಂಗೋಲಿಯಾ ನೀಡಿರುವ ಈ ಪ್ರಸ್ತಾವನೆಯನ್ನು ಭಾರತ ಸಹಿತ 60 ದೇಶಗಳು ಮತ್ತು 300 ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಬೆಂಬಲಿಸಿವೆ.

ವಿಶ್ವದಲ್ಲಿರುವ ಆರ್ಥಿಕ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಮತ್ತು ನೈಸರ್ಗಿಕ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಮತ್ತು ಬಡತನ ನಿರ್ಮೂಲನೆಯನ್ನು ಸಮಗ್ರ ಮತ್ತು ಸಮತೋಲನಯುಕ್ತವಾಗಿ ಮಾಡುವ 2030ರ ಗುರಿಯನ್ನು ಈ ಸಂಯುಕ್ತ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳ ಸಾಮಾನ್ಯ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಧೃಡೀಕರಿಸಲಾಯಿತು. ಹುಲ್ಲುಗಾವಲು ಆಧಾರಿತ ಪಶುಪಾಲನೆ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಕ್ರಿಯಾಧಾರಿತ ಪರಿವರ್ತನೆ ತರುವ ಉದ್ಯಮವಾಗಿದೆ. ಇದು ವಿವಿಧ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗಳಿಗೆ, ಸಂಸ್ಕೃತಿಗಳಿಗೆ, ಪಾರಂಪರಿಕ ಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಐತಿಹಾಸಿಕ ಅನುಭವದೊಂದಿಗೆ ಬೆಸೆಯುವ ಗುಣಧರ್ಮವನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ಹುಲ್ಲುಗಾವಲು, ಪಶುಪೋಷಕರ ಜೀವನಾಧಾರವಾಗಿದ್ದು ಅವರ ಆರ್ಥಿಕ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖ ಪಾತ್ರ ವಹಿಸುತ್ತದೆ. ಇದನ್ನು ಸಂಯುಕ್ತ ರಾಷ್ಟ್ರದ ಸಾಮಾನ್ಯ ಸಭೆಯು ಗುರುತಿಸಿ ಇಸ್ವಿ 2026ನ್ನು ಅಂತರರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಹುಲ್ಲುಗಾವಲು ಮತ್ತು ಪಶುಮೇಯಿಸುವವರ ವರ್ಷವನ್ನಾಗಿ (International Year of Rangelands and Pastoralists-IYRP) ಆಚರಿಸಲು ಆಹಾರ ಮತ್ತು ಕೃಷಿ ಸಂಸ್ಥೆಗೆ ತಿಳಿಸಿದೆ.

ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಭೂಮಿಯ ಅರ್ಧದಷ್ಟು ಭಾಗ ಹುಲ್ಲುಗಾವಲಿನಿಂದ ಆವೃತವಾಗಿದೆ (ವಿಜ್ಞಾನಿಗಳು ಪ್ರಸ್ತುತ ಅಂದಾಜು ಶೇಕಡಾ 54%). ಹುಲ್ಲುಗಾವಲು ಬಹುದೊಡ್ಡ ಪರಿಸರ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ರಕ್ಷಣೆಯಿಲ್ಲದೆ ನಿರ್ಲಕ್ಷ್ಯಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗಿ ಅಪಾಯದ ಅಂಚಿನಲ್ಲಿದೆ. ಹುಲ್ಲುಗಾವಲುಗಳು ಪ್ರಪಂಚಾದ್ಯಂತ ಲಕ್ಷಾಂತರ ಪಶುಮೇಯಿಸುವವರ ಕುಟುಂಬಗಳಿಗೆ ಆಹಾರ ಭದ್ರತೆ ಮತ್ತು ಜೀವನೋಪಾಯವನ್ನು ಒದಗಿಸುತ್ತವೆ. ಇವರು ಹುಲ್ಲುಗಾವಲಿನಲ್ಲಿರುವ ವಿರಳ ಮತ್ತು ಅಲ್ಪಾವಧಿಯಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯುವ ಸಸ್ಯ ಸಂಪತ್ತನ್ನು ಪೋಷಿಸಿ ಪಶುಗಳ ಮೂಲಕ ಅಗ್ಗದ, ಆರೋಗ್ಯಕರವಾದ, ಪ್ರೋಟೀನ್‌ಯುಕ್ತ ಆಹಾರ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ದೇಶೀಯ ಹಾಗೂ ರಫ್ತು ಮಾರುಕಟ್ಟೆಗೆ ಒದಗಿಸುತ್ತಾರೆ. ಈ ಮೂಲಕ ಜಾಗತಿಕ ಪೋಷಣೆ ಮತ್ತು ಆಹಾರ ಭದ್ರತೆಗೆ ಇವರ ಕೊಡುಗೆ ಅಪಾರವಾಗಿದೆ.

ಭಾರತದ ಶೇಕಡಾ 17ರಷ್ಟು ಭೌಗೋಳಿಕ ಪ್ರದೇಶವು ಹುಲ್ಲುಗಾವಲಿನಿಂದ ಆವೃತವಾಗಿದೆ. ಎತ್ತರದ ಶೋಲಾ ಹುಲ್ಲುಗಾವಲು, ತಗ್ಗಿದ ಡೆಕ್ಕನ ಪ್ರಸ್ಥಭೂಮಿ, ಎತ್ತರದ ಹಿಮಾಲಯದ ಪ್ರಸ್ಥಭೂಮಿ ಹೀಗೆ ವೈವಿಧ್ಯಮಯವಾಗಿ ಹುಲ್ಲುಗಾವಲುಗಳು ಹರಡಿಕೊಂಡಿವೆ. ಸುಮಾರು 130 ಲಕ್ಷ ಪಶುಪಾಲಕರು ಹುಲ್ಲುಗಾವಲಿನ ಮೇಲೆ ಅವಲಂಬಿತರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಇವರಲ್ಲಿ 46 ವಿವಿಧ ಅಲೆಮಾರು ಮತ್ತು ನೆಲೆನಿಂತ ಪಶುಪಾಲನಾ ಸಮುದಾಯಗಳು ಇರುತ್ತವೆ. ಈ ಸಮುದಾಯಗಳು, ಸುಮಾರು 202 ನೊಂದಣಿಯಾಗಿರುವ ಜಾನುವಾರು ತಳಿಗಳಲ್ಲಿ (NBAGR) 75 ತಳಿಗಳನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುತ್ತಿವೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಶೇಕಡಾ 70 ರಷ್ಟು ಗ್ರಾಮೀಣ ಜನತೆಗೆ ಜೀವನೋಪಾಯ ಒದಗಿಸುತ್ತಿವೆ. ಒಟ್ಟು ದೇಶೀಯ ಉತ್ಪಾದನೆ (ಜಿ.ಡಿ.ಪಿ)ಯಲ್ಲಿ ಶೇಕಡಾ 3 ರಷ್ಟು ಕೊಡುಗೆ ಹುಲ್ಲುಗಾವಲುಗಳದ್ದಾಗಿರುತ್ತದೆ.

ನಮ್ಮ ದೇಶದಲ್ಲಿ, ಸುಮಾರು 1960ರ ದಶಕದಲ್ಲಿ ನೀಲಗಿರಿ ಮತ್ತು ದೇವದಾರ ಗಿಡಗಳನ್ನು ಪರ್ವತ ಪ್ರದೇಶದ ಹುಲ್ಲುಗಾವಲುಗಳಲ್ಲಿ ನೆಟ್ಟು ಅವುಗಳ ಬಹುತೇಕ ಮೂಲಭೂತ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸಲಾಗಿದೆ. ಕಂದಾಯ ಇಲಾಖೆಯಡಿಯಲ್ಲಿರುವ ಗೋಮಾಳಗಳನ್ನು ಅರಣ್ಯೀಕರಣಗೊಳಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲವೆ ಇತರ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಯೋಜನೆಗಳಿಗಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸಲಾಗಿದೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಗೋಮಾಳಗಳನ್ನು ಅನುಪಯುಕ್ತ ಮತ್ತು ಕೃಷಿಗೆ ಬಾರದ ಬಂಜರುಭೂಮಿ ಎಂದು ತಪ್ಪಾಗಿ ವರ್ಗೀಕರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಈ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಬದಲಾದ ಹವಾಮಾನ ನಿರ್ವಹಣೆಯ ನೆಪದಿಂದ ಮರನೆಡಲು ಅಥವಾ ನವೀಕರಿಸಬಹುದಾದ (ಸೌರ ಮತ್ತು ಗಾಳಿ) ಇಂಧನ ಉತ್ಪನ್ನಕ್ಕಾಗಿ ಬಳಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಒಂದೇ ಒಂದು ದಶಕದಲ್ಲಿ (2005-2015), ಸರ್ಕಾರದ ಒಂದು ವರದಿಯ ಪ್ರಕಾರ (ಪಾಂಡೆ 2019) ಹುಲ್ಲುಗಾವಲು 18 ಮಿಲಿಯನ್ ಹೆಕ್ಟೇರುಗಳಿಂದ 12.3 ಮಿಲಿಯನ್ ಹೆಕ್ಟೇರುಗಳಿಗೆ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಕುಂಠಿತವಾಗಿದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಪಶುಪಾಲನಾ ಸಮುದಾಯಗಳಿಗೆ ಬನ್ನಿ ಹುಲ್ಲುಗಾವಲು ಅಥವಾ ಅರಣ್ಯದ ಇತರ ಪರಧಿಯಲ್ಲಿರುವ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಹುಲ್ಲುಗಾವಲುಗಳಿಗೆ ಕಾನೂನು ಬದ್ಧವಾಗಿ ಪ್ರವೇಶ ನಿರ್ಬಂಧಿಸಲಾಗಿದೆ. ನೈಸರ್ಗಿಕ ಸಮತೋಲನ ಮತ್ತು ಜೀವ ವೈವಿಧ್ಯತೆ ಸಂರಕ್ಷಣೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಸಮುದಾಯದ ಕೊಡುಗೆಯನ್ನು ನಿರ್ಲಕ್ಷಿಸಿದಂತಾಗಿದೆ.

ಹುಲ್ಲುಗಾವಲುಗಳನ್ನು ಸಂರಕ್ಷಿಸುವಲ್ಲಿ ಪಶುಮೇಯಿಸುವವರ ಕೊಡುಗೆ ಅಪಾರ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಅಂತರ್ಜಲ ಹೆಚ್ಚಿಸುವಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ವೈವಿಧ್ಯಮಯ ಜೀವನ ಸಂರಕ್ಷಣೆಯಲ್ಲಿ ಇವರ ಪಾತ್ರ ಗಣನೀಯ. ಹೆಚ್ಚಿನ ಬಂಡವಾಳ ಹೂಡಿ ಪಶುಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿ ಹಾಕಿ ಮೇಯಿಸುವ, ಔದ್ಯಮೀಕರಣಗೊಂಡಿರುವ ಇಂದಿನ ಪಶುಸಾಕಾಣಿಕೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಇಂಗಾಲವನ್ನು ಬಿಡುಗಡೆ ಮಾಡುತ್ತದೆ ಹಾಗೂ ಅಮೂಲ್ಯವಾದ ನೀರನ್ನು ಬಹಳಷ್ಟು ಬಳಸುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಹುಲ್ಲುಗಾವಲು ಆಧಾರಿತ ಪಶುಸಾಕಾಣಿಕೆಯಿಂದ ನೀರಿನ ಬಳಕೆ ಅಥವಾ ಇಂಗಾಲದ ಬಿಡುಗಡೆ ವೈಜ್ಞಾನಿಕವಾಗಿ ಶೂನ್ಯವೆಂದು ಸಾಬೀತಾಗಿದೆ. ಇಂಗಾಲದ ಡೈ ಆಕ್ಸೈಡ್‌ವನ್ನು ಹೀರಿಕೊಳ್ಳುವಲ್ಲಿ ಹುಲ್ಲುಗಾವಲುಗಳ ಪಾತ್ರ ಹಿರಿದಾಗಿದೆ. ಹೀಗಾಗಿ, ಬದಲಾದ ಹವಾಮಾನ ಅಥವಾ ಪರಿಸರ ನಿರ್ವಹಣೆಯಲ್ಲಿ ಇವುಗಳ ಪಾತ್ರ ಬಹುಮುಖ್ಯ. ಇವುಗಳಿಗೆ ಯಾವುದೇ ತರಹದ ಜೈವಿಕ ಇಂಧನಗಳ ಬಳಕೆಯ ಅವಶ್ಯವಿಲ್ಲ. ತಾವೇ ಪುನಃಶ್ಚೇತನಗೊಳ್ಳುವ ಶಕ್ತಿ ಈ ಹುಲ್ಲುಗಾವಲುಗಳಿಗಿದೆ. ಜೊತೆಗೆ, ಹುಲ್ಲುಗಾವಲಿನಲ್ಲಿರುವ ಹುಲ್ಲನ್ನು ನಿರಂತರವಾಗಿ ಪಶುಗಳು ಮೇಯುವುದರಿಂದ ಬೆಂಕಿ ಹರಡುವುದನ್ನು ತಡೆಗಟ್ಟಲು ಇವುಗಳು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿವೆ. ಆದ್ದರಿಂದ, ಹುಲ್ಲುಗಾವಲು ಆಧಾರಿತ ಪಶುಸಾಕಾಣಿಕೆ ಪ್ರಕೃತಿಸ್ನೇಹಿ ಮತ್ತು ಸಮತೋಲನ ಕೊಡುವ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಾಗಿದೆ. ಈ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಐ.ವೈ.ಆರ್.ಪಿ (IYRP)ಯು ಹುಲ್ಲುಗಾವಲುಗಳ ಅಪಾರ ಕೊಡುಗೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ತಿಳುವಳಿಕೆ ಮತ್ತು ಜಾಗೃತಿ ಮೂಡಿಸುವ ಗುರಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ.

ಹುಲ್ಲುಗಾವಲುಗಳ ಸಂರಕ್ಷಣೆ ಮತ್ತು ಪಶುಪಾಲನೆ ಬಲಪಡಿಸಲು ಐ.ವೈ.ಆರ್.ಪಿ.ಯು (IYRP) ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುವುದಲ್ಲದೆ, ಈ ವಲಯದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಹೂಡಿಕೆಗಾಗಿ ಶ್ರಮಿಸುತ್ತದೆ. ಇವತ್ತಿನಿಂದ 2026ರ ವರೆಗೆ ಸುಸ್ಥಿರ ಪಶುಪಾಲನೆಯಿಂದ ಹುಲ್ಲುಗಾವಲುಗಳ ರಕ್ಷಣೆ ಹಾಗೂ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯೆಂಬ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಜಾಗೃತಿ ಮೂಡಿಸುವ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ವಿವಿಧ ಸರಕಾರಿ ಮತ್ತು ಸರಕಾರೇತರ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ತಮ್ಮ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಹಮ್ಮಿಕೊಳ್ಳಲು ಈ ಮೂಲಕ ಕರೆಕೊಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಈಗ ಚಾಲ್ತಿಯಲ್ಲಿರುವ ವಿವಿಧ ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಂಡು ಹುಲ್ಲುಗಾವಲು ಆಧಾರಿತ ಪಶುಮೇಯಿಸುವವರ ವರ್ಷ ಆಚರಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ.

(ಅನುವಾದ: ಡಾ. ನಾಗರತ್ನ ಬಿರಾದಾರ, ಪ್ರಧಾನ ವಿಜ್ಞಾನಿಗಳು ಮತ್ತು ಮುಖ್ಯಸ್ಥರು ಐ.ಜಿ.ಎಫ್.ಆರ್.ಐ ಧಾರವಾಡ).

ಹೆಚ್ಚಿನ ಮಾಹಿತಿಗಾಗಿ ಸಂಪರ್ಕಿಸಿ:

ಡಾ. ಅಮರೇಶ ಚಂದ್ರ, ಅಧ್ಯಕ್ಷರು, ರೆಂಜ್ ಮ್ಯಾನೇಜ್‌ಮೆಂಟ್ ಸೋಸೈಟಿ ಆಫ್ ಇಂಡಿಯಾ
ಐ.ಸಿ.ಎ.ಆರ್- ಭಾರತೀಯ ಹುಲ್ಲುಗಾವಲು ಮತ್ತು ಮೇವು ಸಂಶೋಧನಾ ಸಂಸ್ಥೆ, ರುಫ್‌ಸಿ-284003 (ಉ. ಪ್ರ)
ಇಮೇಲ್: amaresh62@yahoo.com
ಮೊಬೈಲ್: 9450041285

ಡಾ. ದೇಬಲಿನ ಮಿತ್ರ
ಸಹಾಯಕ ಆಯುಕ್ತರು,
ಪಶುಸಂಗೋಪನೆ ಮತ್ತು ಹೈನುಗಾರಿಕೆ ಇಲಾಖೆ
ಪಶುಸಂಗೋಪನೆ ಮತ್ತು ಹೈನುಗಾರಿಕೆ ಇಲಾಖೆ ಮೀನುಗಾರಿಕೆ ಸಚಿವಾಲಯ
ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರ, ಕೃಷಿ ಭವನ, ನವದೆಹಲಿ-110001 ದೂರವಾಣಿ 011-23311034

ಐ. ವೈ ಆರ್ .ಪಿ. - ಜಾಗತಿಕ ಮತ್ತು ದಕ್ಷಿಣ ಏಷ್ಯಾ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಸಮನ್ವಯ ಕೇಂದ್ರ
ಸಮನ್ವಯಾಧಿಕಾರಿ ಪಿ ವಿವೇಕಾನಂದನ್, ಇಮೇಲ್ vivekseva@gmail.com
ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಅಧ್ಯಕ್ಷರು ಡಾ. ಖ.ಕೆ ಸದನಾ ಇಮೇಲ್ Sadana.dk@gmail.com

ಹೆಚ್ಚಿನ ಮಾಹಿತಿಗಾಗಿ ಬೇಟೆ ನೀಡಿ www.iyrp.info

ಐ. ವೈ ಆರ್ .ಪಿ. ಕುರಿತ ಯು ಎನ್ ಜಿ ಎ ನಿರ್ಣಯವು ಇಲ್ಲಿ ಲಭ್ಯವಿದೆ <https://undocs.org/en/A/76/L36>

गवताळ प्रदेश आणि पशुपालकांच्या आंतरराष्ट्रीय वर्षाचे महत्त्व

संयुक्त राष्ट्रसंघाच्या सर्वसाधारण सभा/आमसभेने (UNGA) 15 मार्च 2022 रोजी 2026 हे गवताळ प्रदेश आणि पशुपालक समुदायांचे आंतरराष्ट्रीय वर्ष (IYRP) म्हणून घोषित केले आहे. मंगोलियाच्या या प्रस्तावाला भारत सरकारने इतर 60 देश आणि जागतिक स्तरावरील 300 संघटनांसह संयुक्त राष्ट्रसंघाला पाठिंबा दिला आहे..

UNGA समतोल आणि एकात्मिक पद्धतीने आर्थिक, सामाजिक आणि पर्यावरणीय - तिन्ही आयामांमध्ये शाश्वत विकास साधण्यासाठी अत्यंत गरिबीसह, सर्व स्वरूपातील आणि परिमाणांमधील गरीबी निर्मूलनासाठी शाश्वत विकासासाठी 2030 च्या अजेंडाला पुष्टी देते. ते ओळखतात की "पशुपालन ही विविध परिसंस्था, संस्कृती, ओळख, पारंपारिक ज्ञान आणि निसर्गाशी सहअस्तित्वाचा ऐतिहासिक अनुभव यांच्याशी जोडलेली एक गतिमान आणि परिवर्तनशील उपजीविका आहे". आर्थिक वाढीसाठी आणि लवचिक उपजीविकेसाठी शाश्वत गवताळ प्रदेश आणि पशुपालन महत्त्वपूर्ण आहेत आणि UNGA ने FAO ला 2026 मध्ये IYRP ची अंमलबजावणी सुलभ करण्यास सांगितले आहे.

गवताळ प्रदेशाने जगाच्या अर्ध्याहून अधिक पृथ्वीचा पृष्ठभाग व्यापला आहे. (शास्त्रज्ञांचा सध्या अंदाज 54% आहे). हि आपली सर्वात मोठी परिसंस्था असूनही सर्वात धोक्यात आणि कमीत कमी संरक्षित आहे. जगभरात, गवताळ प्रदेश लाखो पशुपालकांच्या उपजीविकेसाठी आणि अन्न सुरक्षेचे समर्थन करतात, जे केवळ पशुपालकांसाठीच नव्हे तर लाखो इतरांसाठी देखील पशुधन उत्पादने प्रदान करतात. ज्या विरळ आणि अल्पायुषी वनस्पतींचा मानवाला इतर उपयोग होत नाही, अश्या वनस्पतींचा पशुपालक आपल्या पशुधनामार्फत पोषक प्रथिनांमध्ये रूपांतर करतात. अशा स्वस्त, आरोग्यदायी अन्नामध्ये देशांतर्गत आणि निर्यात बाजारासाठी उच्च दर्जाची प्रथिने असतात. पशुपालक अशा प्रकारे जागतिक पोषण आणि अन्न सुरक्षेमध्ये योगदान देतात.

भारतात, सवाना गवताळ प्रदेश परिसंस्थेमध्ये विविध बायोम्स (पश्चिम घाटातील उच्च-उंचीवरील शोला, सखल द्वीपकल्प, हिमालयाचे पठार इ.) समाविष्ट आहेत आणि देशाच्या भौगोलिक क्षेत्राचा 17% भाग व्यापतात. भारतातील सवाना गवताळ प्रदेश 13 दशलक्ष पशुपालकांना मदत करते जे 46 वेगवेगळ्या भटक्या विमुक्त आणि स्थायिक पशुपालक समुदायातील आहेत. हे राष्ट्रीय GDP मध्ये 3% योगदान देतात, 70% ग्रामीण लोकसंख्येला रोजगार आणि उपजीविका प्रदान करतात आणि NBA नोंदणीकृत 2021 जातींपैकी 75 पशुधन जातींचे संरक्षण करतात.

1960 च्या दशकात पर्वतीय प्रदेशातील बहुतेक सवाना गवताळ प्रदेशांचे रूपांतर निलगिरी आणि पाइन्सच्या वृक्षारोपणात झाले. चराईसाठी वापरल्या जाणाऱ्या महसूल विभागाच्या नियंत्रणाखालील गावातील सामाईक जमिनी वनीकरणासाठी किंवा पायाभूत सुविधांच्या विकासासाठी लक्षित केल्या जातात. या जमिनींचे चुकून टाकाऊ जमीन आणि बिनशेती नापीक प्रकार श्रेणीत वर्गीकरण केले गेले आहे आणि वृक्ष लागवड किंवा सौर आणि पवन फार्म सारख्या अक्षय ऊर्जा प्रकल्पांच्या स्वरूपात हवामान बदल शमन प्रकल्पांसाठी लक्षित केले आहे. यामुळे गवताळ प्रदेशाखालील सरकारच्या एका अहवालानुसार एकूण क्षेत्र 2005 मधील 18 दशलक्ष हेक्टर (mha) वरून 2015 मध्ये 12.3 mha इतके कमी झाले आहे (पांडे, 2019). कच्छमधील बन्नी गवताळ प्रदेशात किंवा जंगलातील पारंपारिक चराई क्षेत्रामध्ये स्थानिक चाऱ्यावर अवलंबून असलेल्या समुदायांसाठी प्रवेश कायदेशीररित्या प्रतिबंधित आहे आणि पर्यावरणातील त्यांचे योगदान किंवा पर्यावरणीय सेवांद्वारे जैवविविधतेचे संवर्धन ह्यात मोठ्या प्रमाणावर तडजोड केली जात आहे.

गवताळ प्रदेशाचे कारभारी म्हणून, पशुपालक जैवविविधता राखण्यात, वाढविण्यात आणि कार्बन शोषणे आणि पाणलोट्यांचे संरक्षण यासारख्या पर्यावरणीय सेवा प्रदान करण्यात महत्त्वपूर्ण भूमिका बजावतात. औद्योगिक, मर्यादित, सघन पशुधन उत्पादनामध्ये कार्बन आणि पाण्याचा मोठा ठसा आहे, परंतु पशुपालन पद्धतींचा ठसा जवळपास शून्य असल्याचे वैज्ञानिकदृष्ट्या सिद्ध झाले आहे. पशुपालनामुळे टिकून राहिलेल्या गवताळ प्रदेश हे कार्बनचा सर्वात मोठा साठा आहेत. हवामान बदल कमी करण्यासाठी शाश्वत चराई पद्धतींच्या अंतर्गत गवताळ प्रदेश व्यवस्थापित ठेवणे आवश्यक आहे. पशुपालन ही एक उत्पादन प्रणाली आहे ज्यासाठी कमी जीवाश्म-इंधन ऊर्जा आवश्यक आहे. हे प्रामुख्याने स्वयंनिर्मित नैसर्गिक कुरणांवर अवलंबून आहे. हे जंगलातील आग रोखण्यास देखील मदत करते, कारण चराईमुळे जमिनीच्या पातळीवरील वनस्पतींचा जास्त प्रमाणात वापर होतो ज्यामुळे जळण्यासाठी इंधन मिळू शकते. अशा प्रकारे, पशुपालन ही एक निसर्ग-अनुकूल पशुधन उत्पादन प्रणाली असू शकते जी अत्यंत परिवर्तनशील आणि बदलत्या परिस्थितीत उत्पादन आणि टिकारूपणा यांच्यातील गतिशील संतुलनास अनुकूल असते. IYRP चे उद्दिष्ट, निरोगी गवताळ प्रदेश आणि शाश्वत पशुपालनाद्वारे पुरविलेल्या लक्षणीय फायद्यांबद्दल जागतिक स्तरावर जागरूकता वाढवणे आणि ज्ञानातील पोकळी भरून काढणे हे आहे. हे खेडूत पशुधन क्षेत्राची क्षमता बळकट करण्यासाठी आणि या क्षेत्रात जबाबदार गुंतवणूक वाढवण्यासाठी देखील समर्थन करेल.

आम्ही सर्व विभाग, नागरी समाज संस्था आणि भागधारकांना त्यांच्या क्षेत्रामध्ये किंवा प्रदेशात "शाश्वत पशुपालनासह चराईच्या जमिनीचे संरक्षण आणि पुनरुत्पादन" या थीमवर जागरूकता आणण्यासाठी आणि सध्या सुरु होणारी ही घोषणा 2026 च्या शेवटपर्यंत साजरी करण्यासाठी विद्यमान योजना किंवा कार्यक्रमांशी एकरूप होण्यासाठी प्रोत्साहित करतो.

संपर्क:

डॉ अमरेश चंद्र, अध्यक्ष, रँज मॅनेजमेंट सोसायटी ऑफ इंडिया,
ICAR-भारतीय गवताळ प्रदेश आणि चारा संशोधन संस्था, झाशी – 284003 (UP)
E mail : amaresh62@yahoo.com
Mob-9450041285

डॉ. देबलीना मित्रा
सहायक आयुक्त,
पशुसंवर्धन आणि दुग्धव्यवसाय विभाग,
मत्स्यपालन, पशुसंवर्धन आणि दुग्धव्यवसाय मंत्रालय,
भारत सरकार. कृषी भवन, नवी दिल्ली-110001. Phone : 011-23311034

IYRP- दक्षिण आशियासाठी जागतिक समन्वय आणि प्रादेशिक समन्वय
प्रादेशिक समन्वयक, विवेकानंदन पी E-mail : vivekseva@gmail.com
विभागीय अध्यक्ष डॉ.डी.के.सदाना E-mail : sadana.dk@gmail.com
अधिक माहितीसाठी visit: www.iyrp.info

IYRP वरील UNGA ठराव येथे उपलब्ध आहे: <https://undocs.org/en/A/76/L.36>

संदर्भ:

1. ATREE 2022 - Savannah Grassland Conservation in Maharashtra: For People, Climate, & Biodiversity, Ashoka Trust for Research in Ecology and the Environment, Royal Enclave, Srirampura, Jakkur, Bengaluru, Karnataka 560064.
2. Pandey 2019 - India lost 31% of grasslands in a decade, Down to Earth, September 2019
3. LIFE Network, LPPS, LPP and RLN. 2016. Kullu call for the recognition of the importance of common pool resources (CPRs) and pastoralism for India's livestock sector. fes.org.in/studies/kullu-call.pdf